

**ПРИКАЗИ****СЕДАМДЕСЕТ ГОДИНА НАРОДНОГ МУЗЕЈА ЛЕСКОВАЦ**

*Народни музеј Лесковац: 1948-2018, уредник Мира Ниношевић,  
Лесковац, 2018 (Терција Бор), 300.*

Југ Србије има богато културно и историјско наслеђе које ревносво већ више од 70 година чува Народни музеј у Лесковцу. Од свог оснивања 1948. године па до данас он представља најзначајнију институцију- чувара историје, културе и традиције овог краја. За седам деценија свог постојања Музеј је сетекао велики углед и постао познат и изван граница државе. Јубилеј који је свечано прослављен 2018. године и који је овековечен луксузном публикацијом не представља само значајну годишњицу за Музеј већ и за читав Југ.

Специјално издање Народног музеја Лесковац, попут претходног посвећеног педесетогодишњици оснивања Музеја, има намеру да читаоце упозна са историјатом установе и најважнијим предметима који су у њој похрањени. Из тог разлога књига је подељена на поглавља која су посвећена различитим одељењима од којих се Музеј састоји. Поглавља су писали музејски радници тако да књига представља резултат заједничког напора. Поћеднако простора у књизи дато је одсецима за археологију, нумизматику, историју, етнологију и историју уметности, као и одељењима конверзације и рестаурације, музејске документације и библиотеке. Уредница Мира Ниношевић није пропустила да неколико поглавља посвети изложбама, педагошком раду и објектима који су у надлежности Музеја.

У првом поглављу произишлом из пера Живојина Тасића, кустоса књижевне заоставштине дат је осврт на рад и постигнућа Музеја од тренутка његовог отварања 2. маја 1948. до 2018. године. Посматрајући тај период може се приметити само узлазна путања развоја. Музеј је временом прерастао из установе од локалног значаја смештеног у кући познатог лесковачког глумца и редитеља Боре Димитријевића Пиксле у институцију надалеко чувену и више пута награђивану значајним призањима попут награде Музејског друштва Србије Михаило Валтровић, Вукове и

Октобарске награде. Ова и многа друга признања говоре само да је Народни музеј у Лесковцу један од најбољих у Србији.

Он не само што чува разне драгоцене предмете од неолита до савременог доба већ се активно бави научно-истраживачким радом, организацијом конференција, симпозијума као и разних изложби, промоција и радионица. Прва књига која је издата од стране Музеја била је „Стари Лесковац као културни и просветни центар” др Сергија Димитријевића. Од те књиге из 1950. године па до данас издато је преко 130 разних публикација што за овакву врсту установе представља импозантан број. У научно-издавачкој делатности ове установе посебно се издваја часопис „Лесковачки зборник” који је покренут далеке 1961. Мултидисциплинарно замишљен, он се до данас бави свим аспектима културне баштине, од археолошког, историјског преко етнолошког до уметничког наслеђа Југа Србије. „Лесковачки зборник” може да се похвали и чињеницом да је први часопис у Србији покренут од стране неког локалног музеја.

У деловима који следе аутори су се потрудили да читоце информишу о томе шта Музеј поседује и да на основу одабраних музејских експоната представе поставку и оно што се чува у депоима. Кустоси Музеја су уз доста фотографија артефаката успели да на прави начин прикажу благо које чува лесковачка ризница. Тако друго поглавље посвећено археологији приказује шест археолошких збирки које покривају период од праисторије, до средњег века. У књизи су посебно издвојени предмети пронађени на локалитетима Мала Копашница, Царичин Град и Хисар. Од шест збирки нарочито се издваја она посвећена Царичином Граду. Од преко 2.000 у сталној поставци је изложено 315 најрепрезентативнијих предмета систематично подељених на групе попут архитектонске пластике и мозаика, предмета употребног и верског карактера, накита, керамике и оружја.

Нумизматичка збирка Народног музеја у Лесковцу састављена је од новца пронађеног на локалитетима, откупљеног или поклоњеног од стране појединаца и институција. Ова богата збирка сади кованице из античког, византијског, средњовековног, нововековног и савременог периода. Најстарији новчић из нумизматичке збирке од преко 5.500 примерака потиче из 133. године пре нове ере.

Следеће поглавље посвећено је историјском одсеку који са својих 14 збирки и 4 фондова приказује развој Лесковца и околине од средњег века. Збирке оружја, предмета значајних личности, докумената, фотографија, одликовања и других предмета покривају све сфере живота и развоја једног града и његове околине због чега се само на основу овог поглавља може створити слика о Старом Лесковцу.

Етнолошка збирка је јединствена по томе што покрива широко географско подручје што самим тим доприноси разноликошћу предмета. У сталној

поставци музеја се налазе предмети попут одеће, обуће, ношње, накита, личних предмета, предмета покућства, занатских и пољопривредних предмета, као и колекције предмета обичајне и религијске намене. У оквиру самог етнолошког одсека налазе се два спомен објекта у којима је изложена стална поставка. Кућа Боре Димитријевића Пиксле, данас позната као Градска кућа је до отварања нове зграде музеја 1974. године била главни музејски објекат. Данас се у њој налази стална поставка која оживљава ентеријер богате лесковачке куће с краја XIX века. Захваљујући великом дворишту кућа представља значајно културно место погодно за различите манифестације. Други објекат је у ствари комплекс воденице и гајтанаре у селу Стројковцу. У тој воденици у којој је 1884. године започела текстилна индустрија у Лесковцу је убрзо после Другог светског рата отворен Музеј текстилне индустрије, који је једини те врсте у Србији. Садашња стална постава отворена је на стогодишњицу од зачетка 1984. године.

Сви до сада поменути одсеци Народног музеја у Лесковцу покренути су приликом оснивања Музеја 1948. године, док су одсеци библиотеке, историје уметности и конзервације основани касније. Библиотека са књижевном заоставштином формирана је покретањем издавачке делатности Музеја 1950. године и данас броји преко 15.000 наслова који су доступни читаоцима. Одсек историје уметности формиран је захваљујући првој изложби слика и цртежа локалног уметника Благоја Станојевића. Осим изложбене делатности, Музеј је тада отпочео и праксу откупа уметничких дела аутора излагача са циљем да афирмише и подржи уметнике, али и да повећа своју уметничку збирку. Последњи одсек који је формиран био је за конзервацију и рестаурацију. Овај одсек за који је било потребно додатно усавршавање особља основан је тек 2001. године, а четири године касније оформљена је и лабораторија која је омогућила обављање конзерваторских радова. Посебно одељење које се бавило прављењем и чувањем музејске документације основано је 2005. године. У почетку музеји су имали мало пратеће документације, али временом се папирологија настала током процеса обраде, заштите и презентације предмета драстично повећала да је било неопходно основати посебно одељење које ће о томе водити рачуна.

Осим поменуте Грдске куће и Музеја текстилне индустрије у надлежности Музеја се налазе археолошки локалитет Царичин Град и родна кућа Косте Стаменковића, вође радничког покрета у Лесковцу и народног хероја. Бригу о објектима су водили кустоси појединих одсека све до 2013. године када је формиран Сектор екстерне делатности односно Одељење заштите и презентације културних добара лоцираних у објектима ван матичне зграде Музеја. Оно што Народни музеј у Лесковцу посебно издваја од осталих локалних музеја је што поседује један од највећих и најзначајнијих византијских градова у унутрашњости Балкана. Царичин Град чији се

само ужи део града простира на површини од око 10 хектара је својом вредношћу допринео да Музеј постане познат и ван граница државе. Нарочито за похвалу јесте педагошки рад који се нарочито интензивирао од 2013. године када је покренут низ васпитно-образовних програма и посебно осмишљених радионица за децу. Музеј нарочиту пажњу поклања маргинализованим групама и особама са инвалидитетом. Уз помоћ државе и локалне самоуправе Музеј је успео да своју сталну поставку прилагоди особама са оштећеним слухом и видом.

Намера уреднице и свих аутора поглавља да у једној књизи пружи историју своје институције за коју су, сигуран сам, не само уговорима о раду већ и љубављу везани остварена је на модеран и врло занимљив начин. Прегршт слика музејских експоната књигу претвара у неку врсту водича кроз целокупну поставку Музеја. Оно на шта Народни музеј у Лесковцу вероватно није рачунао, а шта ова књига изазива јесте жеља да се првом приликом погледа стална поставка Музеја и обиђу сви локалитети, спомен-куће и друга културна обележја Лесковца и његове околине. До сада су запослени успели да остваре контакт са свим значајнијим културним установама у Србији и храбро кренули у прекограничну сарадњу. Већ дуги низ година култура се заједно са људима полако сели из унутрашњости у престоницу и пар највећих градова Србије. Лесковац са својим Народним музејом, Библиотеком, Позориштем и Културним центром представља један од ретких градова који не само што је одржао своју културну сцену већ ју је и уздигао на један завидан ниво.

Немања Митровић